

Het bestuur van de KNOB heeft met leedwezen kennis genomen van het overlijden van de Beschermvrouwe van de Bond, Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana. De Bond gedenkt zijn Beschermvrouwe met groot respect en zal haar nagedachtenis in hoge ere houden.

Toelichting op het themanummer kloosters

In het laatste nummer van *Bulletin* jaargang 2002 stond het artikel van Thomas Coomans, 'De middeleeuwse bedelordenarchitectuur in Nederland', een belangrijk overzicht van alle middeleeuwse kloosterkerken van de Dominicanen, Franciscanen, Augustijnen en Karmelieten. Deze bijdrage was een vertaling vanuit het Frans op basis van een uitgebreider stuk dat eerder in een Belgisch tijdschrift verscheen. Thans presenteren wij van dezelfde auteur een overzicht van de cisterciënzer vrouwenkloosters in de Lage Landen. Er zijn weinig middeleeuwse gebouwen bewaard van de 85 kloosters die er ooit stonden, waarvan 20 binnen de grenzen van het huidige Nederland! Het bleek alleen mogelijk een goed beeld te krijgen via een vergelijkend overzicht, waarbij over de huidige staatsgrenzen heen wordt gekeken. Het artikel is de neerslag van een bijdrage aan een bundel in de reeks *Studies in Cistercian Art and Architecture*, gepubliceerd door de Western Michigan University (Kalamazoo, USA). Omdat het artikel in begrijpelijk Engels is geformuleerd, besloot de redactie deze, speciaal voor het *Bulletin* aangepaste versie onvertaald op te nemen. Daarmee hebben wij niet alleen de primeur maar sparen we, overeenkomstig het verzoek van de auteur, tijd en een (kostbare) vertaling uit. Een Nederlandse samenvatting vindt u achterin.

Van de Cisterciënzers is bekend dat zij afzondering, dus bij voorkeur het platteland zochten als vestigingsplaats. Zoals Coomans eerder toonde, was dat bij de bedelorden vrijwel omgekeerd het geval. Omdat de Dominicanen en Franciscanen leefden van aalmoezen en het moesten hebben van grote aantallen toehoorders bij hun preken, zochten zij juist de bevolkingscentra op. We vinden hun kloosters doorgaans binnen de middeleeuwse ommuringen van steden, zij het aan de rand, omdat daar meestal nog grotere stukken grond beschikbaar waren.

Het tweede artikel gaat in op een vroom, decoratief gebruik

uit de late middeleeuwen: het aanbrengen van de naam van Jezus op gebouwen. Het verschijnsel is bekend uit heel Europa maar de oorsprong ervan moet gezocht worden bij de Franciscaner boeteprediker Bernardinus van Siena die in de eerste helft van de 15de eeuw actief was. Opmerkelijk is dat de toepassing van het IHS-monogram vrijwel direct na de dood (1444) en heiligverklaring (1450) van Bernardinus navolging kreeg in de Lage Landen. Zijn discipelen en ordenoten Giovanni da Capestrano en pater Jan Brugman waren hiervoor verantwoordelijk en preekten op vergelijkbare wijze in de open lucht voor volk en stadsbesturen in het Noorden.

DV